

Ižanga

PRIEŠ KELERIUS METUS IŠGIRDAU nuostabią istoriją, kurią labai mėgstu pasakoti. Pradinės mokyklos mokytoja vedė šešiamečiams piešimo pamoką. Viena klasės gale sėdinti mergytė per pamokas paprastai būdavo ne itin dėmesinga. Tačiau per piešimo pamoką ji susikaupė. Daugiau nei dvidešimt minučių sėdėjo ranka apsiglobusi lapą, visiškai pasinėrusi į veiklą. Mokytoja žavėjosi mergaite ir galų gale paklausė, ką ji piešia. Ši nepakeldama galvos atsakė: „Piešiu Dievą.“ Nustebusi mokytoja tarė: „Betgi niekas nežino, kaip atrodo Dievas!“ „Tuoju sužinos“, – atsakė mergaitė.

Šis pasakojimas man labai patinka, nes patvirtina, kad vaikai visiškai pasitiki kūrybinėmis savo galiomis. Dauguma mūsų bręsdami prarandame šį pasitikėjimą. Paklauskite pirmokų, kurie iš jų mano esantys kūrybingi – rankas pakels visi. Bet jei tą patį klausimą užduosite universiteto absolventams, dauguma tylės. Nuoširdžiai manau, kad gimdami mes visi atsinešame nepaprastų talentų, tačiau ilgainiui juos užleidžiame. Juokinga, bet bene labiausiai dėl to kalta švietimo sistema. Jos paveikti daugelis žmonių taip ir neatranda tikrųjų savo gebėjimų, taigi nesužino, ko galėtų pasiekti.

Tam tikra prasme jie nežino, kas iš tikrųjų yra.

Daug keliauju ir dirbu su žmonėmis iš viso pasaulio. Bendradarbiauju su švietimo institucijomis, su korporacijomis ir ne pelno organizacijomis. Visur, kur tik būnu, sutinku mokinių ir studentų, norinčių kurti savo ateitį, bet neišmanančių, nuo ko pradėti. Matau susirūpinusius tėvus, bandančius padėti vaikams. Deja, stengdamiesi nukreipti savo atžalas įprastu sėkmingo gyvenimo keliu, tėveliai dažnai pražiūri tikruosius jų gabumus. Sutinku darbdavių, kuriems sunku atpažinti ir panaudoti jų įmonėse dirbančių žmonių talentus. Nesuskaičiuojama daugybė žmonių, su kuriais tenka bendrauti, nė nenutuokia, kokie jų gebėjimai ir aistros. Jie nemėgsta savo darbo, bet neturi supratimo, kas teiktų pasitenkinimą.

Kiti, priešingai, dirba su įkarščiu ir pasiekia nuostabių rezultatų. Jie neįsivaizduoja, kad galėtų daryti ką nors kita. Manau, iš jų pasakojimų galime daug sužinoti apie žmonių galimybes ir visavertį gyvenimą. Sakydamas kalbas įvairiuose renginiuose visame pasaulyje supratau, kad tikros istorijos ne blogiau už statistiką ir ekspertų nuomones įtikina, jog turime pradėti kitaip galvoti apie save ir apie tai, ką veikiame gyvenime; apie tai, kaip ugdome vaikus ir vadovaujame organizacijoms.

Knygoje aprašytos labai skirtingų žmonių kūrybinės kelionės. Su daugeliu jų susipažinome tik per šį projektą. Mūsų pašnekovai pasakoja, kaip atskleidė unikalius savo talentus ir kaip susikūrė itin sėkmingą gyvenimą darydami tai, kas jiems patinka. Atkreipiau dėmesį, kad jų kelionės dažnai būna neįprastos. Jose apstu vingių, posūkių ir staigmenų. Daugelis mano kalbintų žmonių prisipažino, kad kai kuriomis mintimis ir patirtimis dalijasi pirmą kartą. Jie nuoširdžiai papasakojo, kaip išvelgė savo gabumus. Kaip ugdė talentus. Kaip juos drąsino ar gniuždė šeimos nariai, draugai ir mokytojai. Kas jiems padėjo įveikti kliūtis ir judėti į priekį.

Vis dėlto jų istorijos nėra gražios pasakos. Tų žmonių gyvenimas nelengvas. Jų kelias nėra tiesus ir aiškus. Jie sulaukė ne tik pergalių, bet ir nesėkmių. Nė vieno jų gyvenimas nėra tobulas, bet jie visi nuolat patiria nuostabių akimirkų. Jų istorijos mus žavi.

Tačiau ši knyga ne apie juos. Ši knyga – apie jus.

Noriu parodyti jums, kokios yra didžiulės žmogaus galimybės ir koks jis gali būti nepaprastai kūrybingas. Tai suvokę lengviau atrasite savo talentus ir aistras. Šioje knygoje keliami klausimai yra nepaprastai svarbūs mums, mūsų vaikams, mokiniais ir bendradarbiams. Žodžiu „stichija“ apibrėžiu tai, kas mums patinka ir tuo pat metu sekasi. Manau, labai svarbu, kad visi atrastume savo stichiją ir gyventume visavertį gyvenimą. Tą turime padaryti ne tik dėl savęs, bet ir dėl bendruomenių bei institucijų.

Pasaulis keičiasi greičiau, nei keitėsi per visą žmonijos istoriją. Jei norime sulaukti šviesios ateities, turime susikurti naują žmogiškųjų galimybių sampratą, atitinkančią dabartinę žmonijos raidos etapą. Turime suprasti, kad kiekvieno žmogaus talentai reiškiasi labai skirtingai ir kad labai svarbu juos ugdyti. Mokyklose, darbovietėse ir kabinetuose turime sukurti tokią aplinką, kad kiekvienas žmogus jaustų poreikį atskleisti savo kūrybingumą. Reikia visiems suteikti galimybę savais būdais ieškoti stichijos ir daryti tai, kas jiems geriausiai sekasi.

Ši knyga – tai himnas stulbinamai žmonių talentų ir aistrų įvairovei, nepaprastam gebėjimui augti ir tobulėti. Mėginsime aiškintis, kokiomis sąlygomis gabumai klesti, o kokiomis nyksta. Svarstysime, kaip aktyviau būti dabartyje ir kaip vieninteliu galimu būdu pasiruošti nežinomai ateičiai.

Kad tobulėtume patys ir padėtume tobulėti kitiems, privalome plėsti žmogiškųjų galimybių sampratą. Įtraukti į ją stichijos sąvoką.

Stichija

GILLIANAI BUVO VOS AŠTUONERI, bet jos ateitis kabojo ant plauko. Mokykloje jai siaubingai nesisekė, bent jau mokytojų nuomone. Ji nespėdavo atlikti namų darbų, braižas buvo baisus, kontrolinius parašydavo prastai. Be to, ji trukdė dirbti visai klasei, tai garsiai bruzdėdavo, tai kuo nors užsiimdavo, blaškydama kitus vaikus, tai įsispoksodavo pro langą ir mokytoja turėdavo nutraukti pamoką, kad atkreiptų jos dėmesį. Pati Gilliana dėl to ne itin jaudinosi, ji buvo pripratusi prie vyresniųjų pamokymų ir savęs tikrai nelaikė sunkiu vaiku. Tačiau mokykla dėl jos labai nerimavo. Galiausiai tėvai gavo laišką iš mokyklos.

Mokyklos atstovų manymu, Gillianą kamavo kažkoks mokymosi sutrikimas, todėl jai būtų geriau mokytis specialiųjų poreikių vaikams skirtoje ugdymo įstaigoje. Visa tai vyko praėjusio amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje. Šiais laikais jai veikiausiai būtų diagnozuotas hiperaktyvumas ir dėmesio sutrikimas, išrašyta ritalino ar ko nors panašaus. Tačiau anais laikais ADHD epidemija dar nebuvo atrasta. Ligų sąrašė jos nebuvo. Žmonės nežinojo, kad galima sirgti hiperaktyvumu, taigi turėjo apsieiti be šios diagnozės.

Gavę iš mokyklos laišką Gillianos tėvai labai sunerimo ir puolė veikti. Mama aprenge Gillianą gražiausia suknele, apavė geriausiai

batukais, plaukus surišo į uodegą ir, baimindamasi blogiausia, nuvedė pas psichologą įvertinti.

Gilliana sakė prisimenanti erdvę ažuolinėmis lentelėmis iškalta kabinetą ir oda įrištas knygas lentynose. Prie didelio rašomojo stalo stovėjo išpūdingo stoto vyriškis tvido švarku. Jis nuvedė Gillianą į kabineto galą ir pasodino į didelę odinę sofą. Gilliana kojomis nesiekė žemės, aplinka ją šiek tiek baugino. Norėdama padaryti kuo geriausią išpūdį, ji pasikišo po šlaunimis rankas, kad mažiau spurdėtų.

Psichologas grįžo prie stalo ir dvidešimt minučių klausinėjo mamą apie Gillianos sunkumus mokykloje ir mokytojų nusiskundimus. Gillianai jis neuždavė nė vieno klausimo, bet visą laiką atidžiai ją stebėjo. Mergaitei dėl to buvo labai nejauku. Nors ir maža, ji suprato, kad šis vyras jos gyvenime suvaidins svarbų vaidmenį. Ji žinojo, ką reiškia lankyti „specialiąją mokyklą“ ir nieku gyvu nenorėjo ten pakliūti. Ji nuoširdžiai tikėjo, kad jai viskas gerai, bet kiti, regis, nepritarė jos nuomonei. Sprendžiant iš mamos atsakymų, ji irgi būgštavo dėl dukters.

Gillianai dingtelėjo, kad jie, ko gero, teisūs.

Galų gale psichologas baigė šnekėtis su Gillianos mama. Jis pakilo nuo stalo, priėjo prie sofas ir prisėdo prie mergaitės.

– Gilliana, ačiū tau, buvai labai kantri, – tarė jis. – Deja, tau reikės dar šiek tiek pakentėti. Turiu akis į akį pasikalbėti su tavo mama. Mes kelioms minutėms išeisime iš kabineto. Nebijok, ilgai neužtruksime.

Gilliana baugščiai linktelėjo ir suaugusieji paliko ją vieną. Tačiau prieš išeidamas psichologas pasilenkė prie stalo ir įjungė radiją.

Kai jie išėjo į koridorių, psichologas pasakė Gillianos mamai:

– Pastovėkim čia ir pažiūrėkim, ką ji darys.

Duryse buvo langelis. Jie atsistojo prie jo taip, kad Gilliana nematytų. Mergaitė tuoj pat pašoko ant kojų ir ėmė judėti pagal muziką. Suaugusieji porą minučių tylomis stebėjo Gillianą, pakerėti jos grakštumo. Bet kas būtų supratęs, kad mažylė turi įgimtą talentą. Jos veide švietė nepaprastas džiaugsmas.

Galiausiai psichologas atsigrėžė į mamą ir pasakė:

– Žinote, ponia Lynne, Gilliana neserga. Ji šokėja. Leiskite ją į šokių mokyklą.

Paklausiau Gillianos, kas po to įvyko. Ji papasakojo, kad mama paklausė psichologo patarimo.

– Negaliu apsakyti, kaip nuostabu buvo, – prisiminė ji. – Įėjau į salę, o ten pilna tokių kaip aš. Vaikų, negalinčių ramiai nusėdėti. Tokių, kurie mąsto judėdami.

Ji pradėjo kartą per savaitę lankyti šokių mokyklą ir kasdien treniruotis namie. Paskui nuvyko į Londono karališkosios baletų mokyklos atranką ir buvo priimta. Galiausiai tapo Karališkojo baletu soliste ir dalyvavo pasirodymuose visame pasaulyje. Kai baigėsi šis karjeros etapas, įsteigė miuziklų teatrą ir rengė sėkmingus pasirodymus Londone ir Niujorke. Galop susipažino su Andrew Lloyd Webberiu ir abu kartu sukūrė bene populiariausius miuziklus teatro istorijoje: „Kates“, „Operos fantomą“ ir kitus.

Mažoji Gilliana, mergaitė, kurios ateitis kabėjo ant plauko, dabar pasaulyje žinoma Gillianos Lynne vardu. Ji yra viena sėkmingiausiai dirbančių mūsų laikų choreografių, dovanojusi malonumą milijonams žmonių ir uždirbusi milijonus dolerių. Tai įvyko dėl to, kad kai kas pažvelgė jai į akis – kai kas, jau anksčiau matęs panašių vaikų ir mokėjęs skaityti jų siunčiamus ženklus. Galbūt kas nors kitas būtų išrašęs jai raminaujų vaistų.

Tačiau Gilliana nebuvo sunkus vaikas. Jai nereikėjo lankyti specialiosios mokyklos.

Jai terekėjo tapti savimi.

Mattas, kitaip nei Gilliana, mokykloje sunkumų nepatyrė, gaudavo gerus pažymius ir išlaikydavo visus egzaminus. Tačiau jam buvo siaubingai nuobodu. Dėl linksnumo jis ėmė per pamokas piešti.

„Nuolat paišinėdavau, – pasakojo jis man. – Taip įgudau, kad galėdavau piešti nežiūrėdamas. Mokytojas manydavo, kad klausaisi pamokos.“

Piešimo pamoka jam būdavo proga pasinerti į savo aistrą.

„Mes spalvindavome knygeles, o aš galvodavau sau: „Na jau ne, aš nevargiu! Nė už ką nespalvinsiu pagal linijas!“

Perėjus į gimnaziją daug kas pasikeitė.

„Mums būdavo dailės pamoka. Kiti vaikai sėdėdavo ir nieko neveikdavo, mokytojas nuobodžiaudavo, o priemonės stovėdavo nepalietos – niekam jų nereikėdavo. Taigi piešdavau, kiek spėdavau – po trisdešimt piešinių per pamoką. Pažiūrėdavau į piešinį, pamąstydavau, į ką tai panašu, tada sugalvodavau pavadinimą. „Delfinas dumbliuose“ – puiku! Toliau. Pripiešiau kalną piešinių, kol mokytojas suprato, kad sunaudoju per daug popieriaus, ir sustabdė mane.

Kurdamas tai, ko dar nebuvo, patirdavau jaudulį. Gerėjant technikai darėsi vis smagiau. Galvodavau sau: „O, atrodo beveik taip, kaip turėtų atrodyti.“ Po kiek laiko supratau, kad mano tapyba beveik netobulėja, tad sutelkiau dėmesį į pasakojimus ir karikatūras. Man tai teikė daugiau džiaugsmo.“

Mattas Groeningas, visame pasaulyje žinomas „Simpsonų“ kūrėjas, įkvėpimo sėmėsi iš dailininkų, kurių tapybai stūnga meist-